СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 251. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 28 жовтня 1933. VOL. XLI. No. 251. Jersey City, N. J., Saturday, October 28, 1933. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ СКЛИКУЄ ВУГЛЕВУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ВАШИНҐТОН. — Щоби покінчити страйк углевих робітників у копальнях сталевих підприємств, президент Рузвелт запросив на конференцію до Вашингтону представників сталевих підприємств, як Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен, Фрик Кок Ко. й інших.

У ґенерала Джансона зявилася делеґація 15,000 майнерів з пенсилвенійського повіту Феет та просила його вжити впливу свого уряду для полагодження спору. Делеґація лишила теж у Білім Домі меморандум про цю справу. Делеґація подала Джансонови до відома, що Фрикова Ко. організує в своїй копальні дві компанійні юнії всупереч постановам закона про відбудову краю. Делеґація говорила, що Фрикова компанія пробувала вже зорганізувати робітників у компанійну юнію, але робітнича юнія приступила до юнії „Юнайтед Майн Воркерс".

Президент І. округа майнерської юнії, котрий вів непризнаний юнією страйк майнерів в околиці Скрентону і Вилкс Баре, заповів, що в понеділок робітники рішать голосуванням по юнійних льокалях, чи закінчити цей страйк, який уже триває місяць.

ФАРМЕРСЬКИЙ СТРАЙК ВИКЛИКУЄ ОПОЗИЦІЮ.

ДЕ МОЙН (Айова). — Проти страйку фармерів, пропаґованого Краєвим Товариством Фармерського Свята, повстає в західній частині стейту опозиція серед самих фармерів. Вони не годяться з ідеєю страйку та думають далі торгувати рільничими продуктами.

Коли прихильні до страйку фармери стали робити їм перешкоди в перевозі продуктів, противники страйку відкликалися до стейтової поліції за охороною, і стейт визначив трицять стейтових жовнірів як депутатів шерифа для оборони перевозу фармерських продуктів.

Страйк поширюється сильно в стейті Висконсин. Там багато фабрик масла й сира замикають через страйк.

ПЕРШИЙ ПРОЦЕС РОБІТНИКІВ ПРОТИ ПІДПРИЄМЦЯ ЗА НАРУШЕННЯ „НАЙРИ".

ДЕНВЕР (Колорадо). — Місцевий суд розглядав першу справу, що виникла з нарушення кодексу, зробленого на основі закона про відбудову краю. Послугачі місцевої кафетерії замість йти зі своїми претенсіями перед місцевий уряд „Найри", пізвали в суд свого підприємця за нарушення кодексу, який вони вважали за умову, контракт, між ними й підприємцем. Суд признав їм рацію та засудив пізваного за невиконання умов кодексу.

ЧИ ВДАСТЬСЯ ФОРДОВИ ОБІЙТИ ЗАБОРОНУ?

ВАШИНҐТОН. — Між пропозиціями, предложеними департаментови рільництва на його конкурс на троки, наспіло внесення одного місцевого продавця троків Форда, котрий подає, здається найнижчі ціни з усіх предложених на конкурс пропозицій. Його предложення порушує дуже важне питання з огляду на те, що федеральний уряд недавно дав до зрозуміння, що він не буде купувати ніяких виробів фабрик, які не підписали кодексу „Найри", отже в першу міру від Форда. З другого боку, уряд обовязаний законом купувати в того, хто предложить найнижчу оферту.

АМЕРИКА ПРИЙМАЄ ЗАПРОСИНИ ЛІҐИ ДОПОМОГИ НІМЕЦЬКИМ УТІКАЧАМ.

ВАШИНҐТОН. — Американський уряд приняв запросини Ліґи Націй узяти участь у допомоговій акції для втікачів з Німеччини, які втекли з Німеччини через політичні переслідування гітлерівського уряду.

Секретар стейту Гол у відповіди на запросини заявляє, що американський нарід усе дивився прихильно на всякі заходи для облекшення долі нещасних людей, котрі знайшлися безпомічні через незалежні від них обставини.

НІМЦІ НЕ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ЗАБОРОНИ СВЯТА.

НЮ ЙОРК. — Обєднання німецьких організацій не думає протестувати проти відмови міського мейора дати їм дозвіл на відбуття німецького свята для відсвяткування 250-літньої річниці німецької іміґрації до Америки.

Д-р Попке, дотеперішній голова організації, зрікся уряду. Кажуть, що Гайнц Спанкнебель, через котрого пішла вся суматоха, вже виїхав назад до Німеччини, куди його покликано для звіту з його діяльности.

В своїй заяві про ці події нюйорський жидівський лідер Онтермаєр каже, що німецька націстична пропаґанда в Америці лучиться з Ку-Клак-Кленом.

Орґанізація німецького бойкоту почала тепер набирати не-Жидів для своєї акції.

Фрітц Ґісель, якого вважають одним з провідників „націс" в Америці, виступив у Шікаґо на зборах орґанізації „Приятелів Нової Німеччини" з промовою, в якій називав заборону німецького свята в Ню Йорку жидівським заговором.

УРЯД НЕ БУДЕ КУПУВАТИ АВТ ФОРДА.

Департамент війни не буде купувати автомобілів від тих фірм, які не підписали кодексу автомобілевого промислу за пропозицією „Найри". Ця заява вимірена передовсім проти Форда. Уряд визначив на закупно авт для армії 10 мілiонів долярів. Ця сама заява відноситься теж до закупна літаків.

УВЯЗНЕНО 16 ЧЛЕНІВ БАНДИ ВЛОМНИКІВ.

Черновецькій поліції вдалося виловити банду, котра поповнила цілу низку грабункових нападів і злодійств у Горячій і в Чернівцях. Найперше приловлено Захара Білінського. Комісар Ю. Попович зловив опісля разом з агентом Юрку в Жучці Митра Білінського, в котрого хаті знайдено цілий склад награбованих річей. Тепер удалось увязнити ще 12 членів цієї банди, на чолі котрої стояли брати Білінські.

СТРАШНІ ВІДНОСИНИ.

Одна кляса приватної гімназії СС. Василіянок у Львові вибралася 26. вересня пополудні під проводом учительки ґеоґрафії на наукову прогульку за місто. Коли дівчата знайшлися за лісом Погулянкою, напали на них шість 10—12-літніх хлопчиськів, отже діти у шкільному віці, мабуть з передмістя Пасік, і почали кидати камінням. Учителька зверлила ученицям не звертати на напасників уваги, однак це тільки скріпило їхню агресивність і каміння та цегли посипалися ще густіше. Тій лицарській кампанії доморослих „стрільців" приглядалися спокійно люди, заняті при недалекій будові, мабуть їхні батьки. Бо коли напасники кликнули з триюмфом: „Україна ідзє! біj Украінє!" — старші люди відповіли окликами „браво" та іншими словами заохоти. Надармо пробувала вчителька енергійним виступом прогнати малих хуліґанів. Дістала ще каменем у ногу. Щоби спекатися напасників, всі учениці мусіли ратуватися втечею в сторону Личакова. Вислід був такий, що майже кожна учениця дістала каменем, багато по кілька разів, а одна була ранена каменем у голову.

ПЕРЕЙШЛА НА ХРИСТІЯНСТВО.

Перед судом у Станиславов відбулася розправа проти Марії Б. з Надвірної за крадіж 300 долярів. Дівчина ця закохалася в багатому парубкови хоч вона Жидівка. Батьки дівчини були проти подружа, тому вона забрала 300 долярів, які їй бабуся записала в спадщині, перейшла на християнство та повінчалася. До суду прийшла в селянській ноші.

В ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ ПОЧИНАЄ ТРІЩАТИ.

Ройтер повідомляє з Москви що там арештували начальника військової академії, Замятіна, і 7 вищих достойників червоної армії. Всіх обжаловують за агітацію проти Сталіна. Вони як члени партії мали при помочі клясових ворогів ширити зневіру та дезорганізувати прохарчування курсантів.

„Таймс" пише в цій справі, що Замятіна випустили на волю, а його та інших 7 достойників судитиме суд за право ухил та шкідництво. Як бачимо, вже й у червоній армії починає тріщати.

NRA MEMBER U.S. WE DO OUR PART

АРЕШТУВАЛИ КОМАНДАНТА ВОГНЕВОЇ СТОРОЖІ.

На внесення прокуратора окружного суду у Львові слідчий судя приказав арештувати коменданта вогневої сторожі у Львові, Цецькевича. Йому закидають надужиття матеріяльної натури, передовсім те, що серед табору сторожі мав 3 приватні вози, власне авто, що не виплачував повних гонорарів за надчисельні години, не вів належних рахунків за куплені матеріяли. Слідство за надужиття влади задля зиску ведеться проти бувшого віцепрезидента Львова, інж Кольбушовського, службовця маґістрату бувшого президіяльного секретаря Адамовича, шофера Кароляка та контрольора заведення чищення міста, Пісінґера, й районового заведення чищення міста, Бруха.

БУВШИЙ УПРАВИТЕЛЬ ЛЬВІВСЬКОГО РАТУША — ОБМАНЦЕМ.

У львівському карному суді йде розправа проти Фр. Машталяжа, бувшого управителя ратушевого будинку. Йому закидують, що допускався надужиття так, що вписував у листі виплат фікційні назвища робітників, які ніколи в ратуші не працювали. Так за 72 таких „робітників" присвоїв собі 5,827.50 зл., а на шкоду 24 осіб які дійсно працювали, вкрав 7,896.68 злотих.

ТАКИХ Є БІЛЬШЕ.

В Дрогобичі усунено від урядування судового коморника Станислава Несмітого, санаційного діяча і члена місцевого союзу леґіоністів. Ревізія, переведена в його канцелярії начальником суду, виказала брак 3,500 зл. і взагалі великий непорядок. Його аґенди передано коморникови Сваровському.

ДИВНА ДІЄТА ХОРОЇ ЖІНКИ.

У шпиталі в Сентрал Айслип, Л. Ай., переведено операцію умово-хорій жінці і вийнято з її шлунка аж 48 ложочок, які там були добре уложені, так ніби їх хто навмисно уклав. В додатку до цього складу оператор знайшов у шлунку також кілька голок і інших річей.

НАЙБАГАТШИЙ ЗЕМЛЕВЛАСНИК.

Найбільший на світі простір ґрунтів, що є власністю одної людини, є без сумніву пасовисько-степ годівельника скоту в Австралії, сера Сіднея Кідмана, якого прозвали „королем годівельників". Землесласність цього багатія має 39,043 англ. квадр. миль, то є 63,120 клм. квадр. Простір цей рівняється приблизно поверхні Галичини.

ОРҐАНІЗУЮТЬ РАДИ СПОЖИВАЧІВ.

Адміністрація Відбудови Краю приступає до організації рад консументів для охорони їх інтересів. Ради мають бути зорганізовані ще до найближчого понеділка, коли входить у життя новий кодекс для подробичної торговлі.

СТУДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА.

7. жовтня б. р. при Українській Господарській Академії в Подєбрадах відбулося офіційне відкриття три-семестрових курсів українознавства позаочною методою. Протягом першого семестру висилатиметься студентам лекції з історії України та української мови. В наступних семестрах будуть лекції з української культури, української літератури, фізичної географії України, економічної географії України, історії українського громадського руху в XX ст та націольоґії. В справах курсів зголошуватися на адресу UKRAJINSKA HOSPODARSKA AKADEMIE. PODEBRADY. TCHECOSLOVAQUIE.

В НАГОРОДУ ЗА РЕВНІСТЬ ЖИДІВСЬКІ КОЛХОЗИ.

В президії ЦІК вислухано доклад комітету про переселення „трудящихся євреєв". І так в Біробіджані поселено 7,500 Жидів. Переведено теж переселення Жидів на Крим. Туди відправлено 11,627 родин Кримських жидівських колхози нараховують тепер 25 тисяч осіб, що осіли головно в степових районах північного Криму. Там зорганізовано жидівський національний Фрайдорфський район і 33 національних сельсоветів. Випускають газету єврейською мовою.

На Україні поселено 5,800 жидівських родин і дано їм 100 тисяч гектарів землі. Тут створено 120 нових жидівських колхозів і три національні жидівські райони: Калініндорф, Сталіндорф і Новозлатопольськ.

На північному Кавказі переведено на рілю 200 жидівських родин. В Грузії осіли 600 родин, в Узбекістані 1,200 родин. — (Ізвєстія 16. 9).

„ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ ШЕВЧЕНКА".

В Харкові рішено побудувати памятник Шевченка; цей памятник буде складатися з моменту, фіґури Шевченка і барельєфів, які ілюструють революційне настановлення і „інтернаціоналізм його творчости" — як кажуть „Ізвєстія". Проголошено конкурс на проект памятника.

НАСТУП НА УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ.

З Москви подають, що і Харкові відкрито святочне державний російський театр. Ця подія має без сумніву політичне тло. Уряд совітської України противився дотепер створенню такого театру в Харкові, щоби не дразнити національних почувань. Тепер, після відомих російських потягнень большевицьких політиків, а саме Постишева, дійшло врешті до відкриття російського державного театру. Як зачуваємо, в найближчім часі відкриють ще кілька таких театрів на провінції.

Тепер уже „нечево стесняться".

НОВИЙ ПРИСУД ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО О.У.Н.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Перед судом присяглих відбулася розправа проти 6 молодих хлопців зі Сокальщини, обжалованих за приналежність до організації Українських Націоналістів і розповсюднення нелеґальної літератури, головно „Сурми", органу УВО. Суд засудив: Василя Макара з Потoриці, рільника, на 8 літ тяжкої тюрми; Павла Рака, рільника з Тартакова, на 7 літ тяжкої тюрми; Гриця Бабського, торговельного помічника з Потoриці на 5 літ тяжкої тюрми; Андрія Глушка, рільника з Тартакова, на 2 і пів року тяжкої тюрми. Двох обжалованих звільнено.

В акті обжалування було підкреслене, що Орґанізація Українських Націоналістів розрослася на терені Сокальщини, що „повітовий провід" тої орґанізації є у Сокалі, а по цілім повіті є низка менших районових орґанізаційних одиниць.

Прокураторські свідки, себто поліційні функціонарі, твердили, що вони завжди знали, коли мав прийти транспорт „Сурми", як теж знали про пляновані виступи ОУН на терені Сокальщини.

ЗА КОЛЬПОРТАЖ НЕЛЕҐАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

УГНІВ (Західня Україна). — Суд засудив студента техніки, Івана Гумовського з Угнова, на 8 місяців вязниці за те, що переховував у себе 5 примірників книжки „На вічну ганьбу", які знайдено в нього підчас поліційної ревізії.

Замітне те, що в процесі відчитано виставлене громадським урядом свідоцтво моральности, в якім стверджено, що Гумовський заховувався під моральним оглядом бездоганно, але додано, що він був „тайним членом тайної української орґанізації". Річ ясна, що те свідоцтво виставила польська управа громади.

МОЛОДІ УКРАЇНСЬКІ КОМПОЗИТОРИ.

ПРАГА (Чехословаччина). — В біжучім році вийшли з праської музичної консерваторії двоє Українців - композиторів: пані Стефанія Лісовська й п. Роман Сімович. Обидвоє виступили на випускних концертах зі своїми композиціями. Пані Лісовська виступила з 3-частковим клявірним квартетом, використавши для свого твору мельодії двох українських пісень: „Ой пущу я коничейка в саду" й „Ой наступила та чорна хмара". Розроблено ці пісні дуже цікаво, з добрим знанням характеру української народньої музики й композиційної техніки. Чеська критика добачує в тій композиції „енергійний", а навіть „суворий" вираз і „свіжість" та „темперамент".

Композиція п. Сімовича побудована на поемі Шевченка „Хустина". Це музичний твір на альт із супроводом камерної орхестри. Чеська критика підносить, що автор поставив собі завдання універзально-модерне, а не народне.

Обидва твори молодих композиторів вказують на те, що українська народня музика це та матиземля, з якої завжди можна добути силу і натхнення до нової ориґінальної творчости.

ВИЇЗД ЛІТВІНОВА ПРИКРИТИЙ ТАЙНОЮ.

МОСКВА (Росія). — Макс Літвінов, совітський комісар заграничних справ, вже виїхав з Москви і є в дорозі до Злучених Держав. Але його виїзд і всі подробиці, звязані з тою подією, держать у тайні. Тому не знати, коли і до якої пристані Літвінов прибуде, коли всяде на корабель і коли прибуде до Злучених Держав. Знають тільки те, що за ввесь час дороги Літвінова його будуть стерегти дуже пильно.

ПОЛЬЩА, СОВІТИ І НІМЕЧЧИНА.

БЕРЛІН (Німеччина). — На німецько-польській границі арештовано Іду Енґельс і Марту Бекер і знайдено в них шифровані письма, які походять із совітського чекістського бюра, що урядує у Варшаві. Провірено пашпорти і виявилося, що вони фальшиві. Німецький уряд знає, що Польща стала тепер для совітів центром протинімецької совітської пропаґанди. Теперішні арешти тільки те підтвердили.

ЗИМОВІ ЗАСІВИ НЕ ДОПИСУЮТЬ.

МОСКВА.—„Правда" нарікає, що на північнім Кавказі й на полудні України не засіяно й половини того, що повинно бути засіяне під озимину. Теє саме відноситься і до Сибіру й Уралу.

АМЕРИКА В ДОПОМОГУ ЖИДАМ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Секретар стейту Гол повідомив Ліґу Націй, що Злучені Держави вишлють свого представника до автономічного тіла Ліґи Націй, яке має занятися долею жидівських виґнанців з Німеччини. Головою того тіла іменувала Ліґа Націй Джеймса Мек Донелда, на якого теж погоджуються Жиди з Америки.

ЗМЕНШИВСЯ ВИВІЗ ПИВА.

БЕРЛІН.—Німці зажурені, що зі Злучених Держав приходить щораз менше замовлень на німецьке пиво.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

УЧІМСЯ З ЧУЖИХ ПРОМАХІВ

З похибок, які зроблено з німецького й жидівського боку при розвязуванню жидівсько-німецької квестії, можна багато навчитися дечого такого, що може придатись і нам, Українцям, які змушені послугуватися в боротьбі зі своїми ворогами теж пропагандою.

Німці заплатили за демагогію, якою послугувалися наці, заки прийшли до влади, видвигаючи на одно з перших місць жидівську справу в Німеччині. Ота демагогія з її антисемітизмом наробила Німеччині великої шкоди. І хто знає, до яких розмірів була би дійшла та шкода, якби Жиди не були поробили таких самих промахів, які закидували Гітлерови.

Спершу Жиди скупчили всю увагу світа біля особи Гітлера, зазначуючи, що німецький нарід тут ні при чім, коли мова про переслідування Жидів. Але разом з тим зачали кампанію бойкоту німецьких товарів, німецьких купців і фабрик. Рабіни почали накладати клятву на тих Жидів, що продають чи купують німецькі товари. А далі почали Жиди змушувати й американських та англійських торговців не спроваджувати і не продавати німецьких товарів. Почали в Америці бойкотувати ще й таких американських промисловців чи купців, що не торгують німецькими товарами, а тільки носять німецькі імена і є потомками тих, що вийшли з Німеччини.

В той спосіб втягнули Жиди в їхню боротьбу з гітлеризмом таких Німців і чужосторонніх людей, які не похваляли політики наців супроти Жидів, які обороняли Жидів, але які не думали нищити Німеччину і німецький нарід, його зневажлювати й економічно бойкотувати.

Як Жиди таврували наців за те, що вони палили книжки і заводили цензуру та не допускали до того, щоби продавано книжки, яких автори їм немилі, то ввесь ліберальний світ був із Жидами. Та тепер той самий світ заломлюється, коли бачить, що тісамі Жиди, котрі критикували наців, домагаються в Америці недопущення на книжковий ринок книжки, яка є автобіографією Гітлера.

Коли наці не дозволяли Жидам відбувати віча і збори і ті збори розганяли, то цілий світ станув в обороні німецьких Жидів. А тепер той світ захитується, коли довідується, що в Ню Йорку Жиди використовують свою силу і не хочуть допустити до віч німецьких симпатиків Гітлера.

І так самі Жиди своєю гістеричною поведінкою й неконсеквентністю ліквідують ті симпатії, які собі вже були здобули.

НОВЕ НІМЕЦЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО В СПРАВАХ ХЛІБОРОБСЬКОГО СТАНУ

Виконання другого ударного завдання уряду в його хліборобській політиці — створення міцної хліборобської кляси — започатковане законом з дня 30 вересня 1933 р. — про створення **наслідних господарств.** Головні постанови закону такі:

Земельна власність, чи то поле чи ліс, величиною щонайменше самовистарчальної господарської одиниці („Акернарунг") і щонайвище 125 гектарів, становить **наслідне господарство** („Ербгоф"), коли ця земельна власність належить до особи, що здатна й гідна бути хліборобом („бавер"). Власник, або посідач іншої як наслідне господарство землі є господарем („Ляндвірт"). Хліборобом може бути лише особа, що має німецьку державну приналежність і належить до німецького або расово рівнорядного племени та є моральна. Наслідне господарство переходить **неподільно** на наслідника („Анербе"). Права інших спадкоємців обмежені до іншого — поза наслідним господарством — майна хлібороба. Потомки, що не покликані на наслідників, мають одержати фахову освіту й вивінування відповідно до спроможности даного господарства. Але коли би вони без власної вини попали в нужду, їм прислугує право на удержання в рідному господарстві. Право наслідства не може бути ані виключене ані обмежене розпорядком власника на випадок смерти (завіщання). Наслідне господарство є засадничо **виключене від продажі й обтяження довгами.** Ексекуції приватно правної грошевої претенсії на наслідним господарстві закон взагалі не допускає. Публично правні претенсії можуть бути ексековані, але лише на хліборобських продуктах і то частинно. За дозволом центрального уряду для справ хліборобського стану може повітова становча організація хліборобів перейняти довг на себе, вступаючи в права вірителя. Парцеляція більшої земельної посілости на наслідні господарства наступає тоді, коли власник посілости задовжений до 30% вартости останнього врожаю. Наведений закон увійшов в життя з днем 1 жовтня ц. р. Рівночасно втратили обовязуючу силу дотичні постанови спадкового права (цив. кодекс з 1900 р.) та постанови анальогічного пруського закону з 15. V. ц. р., оголошеного, але не введеного в життя. З першим днем жовтня повстали в Німеччині поверх пів міліона наслідних господарств.

Можна без перебільшення сказати, що закон з 30. IX. становить епоху в історії німецького селянства. Як у половині минулого століття аграрні реформи фон Штайна й Гарденберга дали німецькому селянству міцну економічну основу й зробили його, такби мовити, господарсько власновільним, **так закон з 30 вересня** ліквідує цю власновільність селянства, бо історичний досвід виказав, що в умовинах ліберально-капіталістичного господарства селянство на цій власновільности лише втратило, не маючи змоги у вільній грі господарських інтересів успішно протиставитися добре зорганізованому й могутньому спекулятивному капіталови. Відси й прийшло щораз більше обезцінення хліборобських продуктів, щораз більше задовження селянства, а у висліді масова втеча найбільше підприємчого елементу з сіл до міст. Закон з 30 вересня змінює позицію селянства, організуючи його в спеціально охоронювану державою суспільну клясу, — спеціяльно охоронювану для цілей вищої національної раціі.

На ближчу увагу заслугує й зовсім нове сформулування поняття права власности. Його опирає закон не на свобідному договорі чи тестаментовому наслідстві, але на **„нерозривнім кровнім звязку хлібороба з землею".** Право власности пересунене з особи власника-одиниці на ширшу й вищу особу — **рід.** Отже це, з точки погляду індівідуалістичного права, є ослаблення права власности. Але з другого боку — це й не соціялізація землі в роді большевицької колективізації. Це власне, такби мовити, „золота середина" між приватною власністю й колективізацією. Інтенція закону йде по лінії національ-соціялістичної програми: селянство є хребетним стовпом нації і джерелом, що має їй постачати щораз свіжих і здорових фізично й морально людських сил. Земля є **варстатом праці,** на якому в природних умовинах, здалека від шкідливого впливу великоміського життя, мають виростати здорові покоління. Господарський зиск з землі — річ другорядна.

Дві цікаві проблеми родить цей закон: проблему наладнання кредиту для хлібороба і проблему вивінування інших дітей господаря, поза єдиним наслідником. Виключення наслідних господарств зпід ексекуції робить хлібороба кредитово нездібним, а також дає йому гарантію, що й при найбільш нездарному способі господарювання — він удержиться на господарстві. Цю проблему мають вирішити нові порядки уряду відносно кредитування хліборобів окремими фінансовими установами, а над господарюванням наглядатимуть низові хліборобські організації. Щождо вивінування інших дітей, то воно буде переводитися переважно через парцеляцію більшої земельної посілости (головно на сході Німеччини).

В інтенції закону лежить також без сумніву, додатньо вплинути на приріст населення, який останніми роками почав катастрофально падати. Матеріяльно забезпечене селянство повинно закинути погубну для нації „систему двох дітей". — в ширшій перспективі означає згаданий закон повний відворот від епохи індустріялізації й урбанізації Німеччини та намагання зробити її самовистарчальною господарсько, здоровою фізично та експансивно.—(І. В.).

(Вісти з Українського Наукового Інституту в Берліні).

ЗА КУЛІСАМИ АМЕРИКАНСЬКИХ ВИДАВНИЦТВ

Американські видавці вважають свій бизнес одним з найпочесніших. Вони заявляють гордо, що як в Америці є культура, то вона завдячує своє існування передовсім їм. І додають, що такий видавничий бизнес в Америці все був у давнину, що свідома віддаість культурній роботі це в них уже освячена віками **традиція.**

Вони часто люблять говорити: Хто знав би про Лонгфелова й Кіплінга, про Честертона, Марка Твейна й Стівена Лікока, про Бічер Стов і Волт Гвитмена, про Брет Гарта й Синклера Луиса, якби не було в Америці накладців? Мовляв, тільки за посередництвом накладців успіли ці великі автори промовити до широкої американської публики.

Американські видавці люблять проти себе думати як про аристократію.

Тій аристократії Джан Бейклес, що був редактором різних американських місячників і тижневиків, пригадує, що її заслуги для американської літератури є дещо зрівноважені поважними недостачами. Накладницький дім Гарпера, що хвалиться виданням для Америки великих англійських письменників, як. Текерея, Джорджа Елиота й Гарді, був тим, що відкинув одного дня тий великі книжки, між ними „Книгу Джунглів" Кіплінга, яка опісля стала відома в цілому світі. Місячник „Атлантик" хвалиться, що він теж відкинув „Дейвида Гаруми", котрого другий накладець продав міліон примірників. Аристократ накладців „Сентюрі" чванився неодним гарним виданням, але це був не хто інший, як саме „Сентюрі", що вчикнув за двері молодого автора Роберта Луиса Стівенсона, котрого нині знає ввесь **світ.**

Цей „Сентюрі" мав у 1908 році незвичайно цікаву пригоду. У грудневім зошиті місячника цього накладницького підприємства появилася стаття, яка могла наварити в Европі такої каші, що з того могла навіть вийти війна. До нюйорського порту приплив німецький воєнний кружляк зі спеціяльним припорученням не пустити в обіг цього зошиту. Ввесь наклад зошиту викуплено так, що й до нині ніхто не знає, що саме там було, поза те, що німецький цісар своїм звичаєм знову набалакав обрізливих дурниць. Одна газета жертвувала 12,000 долярів за один примірник дотичного журналу, друга підняла нагороду до 15,000 долярів, але накладці вспіли захопити ввесь наклад і кождий рукопис та знищити все без сліду.

З тим папером вийшла ще й комедія, коли офіцири німецької воєнної фльоти вивезли увесь цей папір на океан та пробували його викинути в море. Показалося, що папір не потопав. Треба було все виловлювати з води, просушувати, а потім палити в кітлах кружляка.

Та поза такими надзвичайними ситуаціями літературні журнали стараються піддержувати традицію гідности, достоїнства, чемности й ученості. І цілий 19 вік, можна сказати, це їм удавалось. Були це часи, коли не було авт, радія, голфа, бриджа, фільм. Люди мали потребу й нагоду читати. І вони читали поважні журнали, з поважними оповіданнями й поважними статтями про політику, полові справи й економію. Літературні журнали становили девять десятих розривки освічених людей.

Оголошень ті журнали майже не мали. Журнал Гарпера навіть дуже був образився на одно підприємство, що вробляло машини до шиття, котре йому жертвувало 18,000 долярів за оголошення на вугутній стороні окладинки. Цей журнал почав аж по 1864 році подавати деякі оголошення; до того часу він подавав тільки оголошення фірми Гарпера. Другий журнал, „Атлентик", почав оголошення аж у 1860 році.

Кошти друку були дешеві. Авторів було подостатком і можна їх було мати дешево. Англійських авторів можна було дістати коштом праці вирізування їх творів з англійських журналів, бо світ ще не знав міжнародного закона про авторські права. Це був просто рай для накладців.

Та цей образ з часом замітно змінився. Автори здобули собі права на свою працю. Повстали нові журнали, а з ними нова конкуренція. Журнали почали набирати оголошень. Деякі журнали стали дуже популярні і розходились масово.

В першому десятилітті 20-го століття почав ріжні новости „Атлентик". Редактор виїхав на 6-місячну подорож по Америці, щоби дослідити ґрунт, а далі придумав план кампанії, якби то поширити свій журнал по всій Америці. „Атлентик" почали продавати від океану до океану.

Зміст журналу теж змінився. Стало менше оповідань. Оповідання стали коротші. Почали появлятися статті про політику, економію, про життя й бизнес. Журнали хвалилися такими наголовками, як: особисті досвіди, людські документи, і тому подібне. Все почало виглядати, гейби живцем узяте з життя. Люди читали й просили ще.

У 1924 році появився ще інакший журнал, „Америкен Меркюрі". Він почав писати про річи, на саму згадку яких американським консерватистам могло волосся сіктися.

Опісля стали з журналом конкурувати й газети. Колись виправи визначних людей на журналах. Журнал Гарпера мав описи виправ Пірія й Нансена до бігуна, а „Скрибнер'с Мегезин" дістав опис виправи Стенлія до середущої Африки. Нині такі матеріяли друкують уже щоденні газети.

Теперішня депресія не мала такого шкідливого впливу на журнали, як вона мала на інші сторони людського життя. Накладці завважали, що люди перестали гнати наслідно за „великими іменами" та зачитуватися в пустих оповіданнях; люди почали підбирати собі лектуру уважніше.

Літературні журнали почали закидати все дороге, отже ілюстрації. Стратили попит „професійні письменники", а їх місце приходять люди, які мають щось сказати, отже люди, які відзначилися в науці, штуці в боротьбі за ідеї. Багато статтей нині пишеться вже на те, щоби виговоритися й скинути камінь з грудей. Їх вплив усе ще великий, багато більший, ніж показувалоб число їх передплатників. Часи великих зисків уже минулись, але видавці все ще ще жиють дуже вигідно.

С. Кравчинський.

В ТЮРМІ НАРОДІВ

(Оповідання).

(3)

Збойський втратив останню надію. Вже думав сам пробувати вскочити, коли ось стукнуло. Глянув туди, де почув був стукіт. Під лавкою лежала люлька, що вилетіла з руки жандарма. Сей спав твердим сном. На лици лишився той блаженний вираз, який воно приняло, коли жандарм садовився, щоби вигідніше курити.

Як перед хвилею розпука, так тепер велика радість заволоділа Збойським. На хвилю він бачив себе вже на волі, поза всякою небезпекою.

Пару минут ждав, позираючи то на одного, то на другого жандарма. Спали. Встав і закашляв. Жандарми не рушилися. Він закашляв ще голосніше. Його кашель вони заглушували своїм хропінням. Підійшов до одних дверей і взяв за клямку. Замкнені на ключ. Взяв за другі, замкнені. Він не мав ключа. Загадав спасатися вікном. Закашляв ще раз і з запертим духом стояв, позираючи на другого жандарма, котрий рушився.. То був рух у сні. Жандарм далі спав спокійно.

Гадка вискочити вікном з поїзду тоді, коли він у повнім розгоні, була більше як очайдушна, бо мала була правдоподібність вийти з життям, хоч би з поломаними ногами й руками. Та тепер Збойський думав тільки про те, що сталось би, коли би він не вискочив і з жандармами заїхав до Саратова:

— В Саратові жандарми зажадають, щоби я сказав їм, де моя хата. Покажеться не лише те, що я в Саратові жадної хати не маю. Покажеться, що я в Саратові цілком не був і Саратова цілком не знаю. Покажеться, що в Саратові нема і не було ніякого Трубцова і що мій пашпорт сфальшований. Все те буде доказом, що я якийсь небезпечний революціонер - конспіратор. Жандармерія зателеграфує до Москви питання, що зі мною зробити. Прикажуть прислати до Москви. Як то справді Сапожніков зробив на мене донос, то він також подбає, щоби той донос прилип до Трубцова, себто до мене. Що найменше грозить мені безтермінове заслання на далекий Схід. Раз мати родила!

Збойський рішився вискочити з поїзду в часі його їзди. Як не забється на смерть і не поломить ніг, то добереться до міста. В місті пересидить першу горячку погоні і вернеться до Києва. Надіявся, що оба жандарми нікому, і своїй владі не виявлять, що мали його в руках і карігідним занедбанням обережностей дали йому нагоду втекти. Вони могли затаїти се, бо кромі їх двох ніхто не знав, що сигналізований злочинець впав був в їх кігті, що вони позасипляли він утік. Не арештуючи його явно, вони не перетрусили його одягу, тож не відобрали грошей. За ті гроші, які були у нього, він міг переїхати цілу Росію здовж і поперек.

Збойський вже й передумав, як йому вискакувати. Передовсім, щоби не впасти під колеса поїзду, треба вискакувати ззаду останнього воза. Він затямив собі, що його віз був третій з кінця, отже до того кінця не далеко. По дошках, по яких ходять кондуктори, держачися мосяжних дружків у висоті вікон, він міг, цілком так як кондуктор, зайти взад аж на кінець останнього вагона. Щоби яким способом не загачитися до вагона, і щоби вагон не потягнув його за собою, або щоби не впасти, треба, зіскакуючи, відскочити в бік. Такий скок невигідний, бо одночасно треба підготовити скок, який оббив би силу усім тілом об землю в напрямі бігу поїзду. Такий удар ослаблюється саме скоком в напрямі їзди. Найліпший скок є тоді, коли вискочивший здужає, заки впаде, бодай ще два-три кроки підбігти вперед. Щоби скоком в бік поїзду не попсувати собі того другого скоку, Збойський загадав зайти аж на кінець останнього вагона.

Зсунув шибу вікна. З холодним, свіжим воздухом вдерся до вагона шум і ломіт поїзду. Глянув на жандармів. Вони обидва далі спали. Висунув голову і став вдивлятися в нічну пітьму. Видіти міг тільки те, що було при самім шляху. Перед його очима мчалися вершки густих кущів молодої ліщини.

— Ся ліщина неначе нарошне для мене виросла тут, — студент подумав. — Як би я тепер вискочив і впав на ту ліщину, то вона під мною подалась би поволи, неначе пружинний матерац. Не треба зволікати, бо поїзд готов минути таке догідне для мене місце.

Вихилився більше і глянув униз, просто під поїзд. Жахнувся. Коли терен з ліщиною які два-три кроки від шляху вітав бистро, то тут при шляху гнав з оляняючою бистротою. Каміння, пороги, все те зливалося в один непереривний, скажений, смертоносний потік. В розгорячковані уяві Збойського виринув образ, на котрім він бачив себе самого розбитого, розшматованого тим сучем, камінням, полінами, стовпами. З його грудей вирвався неначе стон. То його слабе тіло неначе бунтувалося проти намірів його духа і жалюдно молило пощади.

Та се тревало тільки маленьку хвилиночку.

— Тепер, або ніколи! — сказав.

Відхилився від вікна і виліз на лавку. Руками вхопився боків вікна і висунув одну ногу за нею другу. Так сидів, звісивши ноги поза вікно.

— Ну, держи! А ти його! Лови!

Такі крики роздалися за його плечима. Стріваєний глянув поза себе. То жандарм говорив так з просоння, мабуть під впливом ломоту, який доходив з надвору відчиненим вікном. Потерпаючи, що жандарми роздрухаються до решти, не ждав довше. Зсунувся вниз і завис на правім лікти. Се було по лівім боці поїзду, отже він завис лицем до машини, плечима до кінця поїзду.

Голова закрутилася від гроху і вітру, що дув просто в лице з подвійною скорістю, бо з власністю і скорістю поїзду. Дим з машини душив його, дрібний, гострий пісок викиданого машиною недоладного вугля засипував йому очі.

Правою рукою вхопив клямру при стіні вагона і ногами попав на дошку-хідник. Тепер стояв безпечно. Держачися руками клямри і поруча, посувався взад і зайшов аж на хідник останнього вагона. Поїзд завертав на право. Відосередочна сила відривала його від клямри. Ще хвиля, і його заморочило. Щоби не впасти без тями, обернувся лицем до машини. Відтрутивши себе від вагона рукою і ногою, полетів у бік. Почув, що шарпнув собою об гилля. Потому почув неначе сильний удар в ноги. В очах заіскрилося.

В полі панувала мертвецька тишина. Вітер замовк, листки ліщини звисали неподвижно. І мрачний дощ устав. Хмари відійшли і на горизонті показався вузький серп місяця, слабо освітлюючи землю і села і кущі ліщини і неподвижне тіло чоловіка, що лежало коло залізничого шляху на галявці між кущами. Подув свіжий вітрець. На сході побілілі облаки, заповідаючи, що зоріє. Темна маса коло шляху все лежала неподвижно. Тепер, коли стало розвиднюватись, на білім піску коло голови можна було побачити криваву пляму. На горизонті показався білий, скоро витягаючийся в довжину дим. Під ним тяглася чорна лента. То надїздив другий, ранішний товаровий поїзд. Показалася машина, за нею довгий ланцюх сірих вагонів без вікон. Щораз ближче і ближче. Земля затряслася, загуркотіло. Машиніст випустив пару і гострий, пронизливий свист прорізав ранішну тишину.

Коли поїзд загуркотів, неподвижна людська маса, що лежала коло шляху, здригнулася, застогнала. Коли машина свиснула, лежачий як мертвий чоловік скочив на рівні ноги і гнаний якимсь панічним жахом, пустився втікати, продираючись крізь кущі і потикаючися.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗДОБУВАЙМО ВИЩІ ПОСАДИ.

Я є тут роджений і вихований. І дуже тішуся, що ми, молоді Українці, зачинаємо організуватися, брати участь в українськім життю в Америці та видвигати річеві пляни щодо того, як нам краще уладити тут наше життя.

Але я думаю, що молодь мусить піти один крок дальше. Ми не можемо погоджуватися з тим, щоб оставляти в Америці позаду. Як ми організуємося, то здаваймо собі відразу ясно справу ще й з того, що ми це робимо, щоби мати політичну силу. Бо тільки так зорганізовані, зможемо добитися того, що наші молоді люди добються вищих посад.

Досі так було, що наші батьки задоволялися тим, що їм хтось з американських політиканів подав руку, написав врихильне письмо, чи сказав або написав кілька похвальних слів про Українців і їх змагання до визволення. А ще як такий політикан поклепав нас по плечах, то це вже був вершок признання. І на тім кінчилося. По виборах нас ніхто не знав. Українця не можна було перепхати до ніякого уряду.

Так було, і це кождий знає. Але так далі не повинно бути.

Я мешкаю в 8 виборчім окрузі Ню Йорку, в якім мешкають тисячі Українців. Є тисячі українських голосів, але вони не використані. От тому ми молоді повинні над тим застановитися, зібратися на наради, зорганізуватися і поставити зорганізовано свої домагання, а тимсамим і своїх кандидатів на ріжні посади.

Тесаме відноситься і до інших міст і до нашої молоді по тих містах. Я дуже був би рад почути голос тої молоді в тій справі.

Антін Дзюрка,
Ню Йорк, Н. Й.

ЗАКАРПАТСЬКИЙ НАШ БРАТ

просить нас **висилати йому українську книжку**, яка понесе просвіту між села Закарпатської України. Про висилку повідомить редакцію „Свободи", а висилайте на таку адресу:

"Proswita,"
Uzhorod, P. Rus,
C. S. R., Europe.

ШЕСТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ

Згідно з § 17 статута Обєднання і рішенням Екзекутиви з дня 5 вересня 1933 р. подається до загального відома, що **Шестий Конґрес Обєднання Українських Організацій в Америці відбудеться в пятницю, дня 3 листопада 1933 р. в Ню Йорку, Н. Й.**, в галі Українського Народного Дому, 217-219 Іст 6-та вулиця.

Конґрес зачне наради в годині 10 рано. Треватиме один день.

ПРОГРАМА:

1. Відкриття конґресу.
2. Вибір президії конґресу і комісій.
3. Звіт уступаючого уряду.
4. Дискусія.
5. Реферати:
   а) Голод на Великій Україні й справа визнання совітів Америкою.
   б) Юнія і український робітник.
   в) Українська школа в Америці.
   г) Кольонізація як запора безробіттю.
   д) Співпраця Обєднання з іншими організаціями.
6. Ухвалення резолюцій.
7. Уділення абсолюторії уступаючому урядови.
8. Вибір нового уряду.
9. Внесення і запити.

Кождий делеґат мусить виказатися повновластю товариства, яке було з Обєднанням у звязку і пересилало через нього збірки на Рідний Край.

Заввага: а) По думці § 22 статута Обєднання, Товариство, яке входить в Обєднання, має право вислати на Конґрес одного делеґата й на власний кошт. б) Друки повновластей вишле на бажання канцелярія Обєднання.

За Обєднання Українських Організацій в Америці:

Омелян Ревюк, председник,
Д-р Л. Мишуга, секретар.

OBYEDNANYE,
P. O. Box 122, Hudson Terminal,
NEW YORK, N. Y.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Жінки, які чистять хмародери, організуються.

В американських хмародерах, де кипить денне життя й праця, там і ночами ця праця не устає, хоч, щоправда, у відмінній формі.

Десятки тисяч жінок і дівчат працюють по хмародерах при чищенню канцелярій всякого роду підприємств, котрі там містяться.

Найбільше працюють Українки, Чешки, Польки, Харватки, Росіянки, дуже мало Німкинь, а ні одна з Жидівок.

Коли ви ночами бачите світла в вікнах хмародерів, то знайте, що там леться піт тих жінок, котрі працюють за дуже марну заплату. Найбільше працює там матерей, котрі лишили в дома малі діти, часто без опіки, щоби в поті чола заробити кілька долярів на прожиток. Нагорода за їх працю, 6—8—11 долярів тижнево. Не більше доляра й пів за одну ніч, а рідко працюють по 4 годині на ніч, а найчастіше по 8 годин.

Наставниці над цими жінками вміють досить добре використовувати нещасні жінки. Майже кожда з жінок, котра там працює, дає зі своєї мізерної платні кілька долярів для „Форлейди", щоби вона мала на неї „добре око" та не вигнала з праці. Є фактом доказаним, скільки то жінок пішли на злу дорогу, платять жіночою честю, щоби лиш задоволити „формана" чи „супра", щоби лише задержати заняття, щоб його продовжати ради куска хліба для дітей, котрі остались самі дома.

Часи зміняються, а з ними й люди. Вже й жінки починають розуміти, що одинцем не можна поправити своєї долі. Вони вже створили свою організацію під назвою "Women's Office & Hotel Cleaners Union," у Ню Йорку. Ця юнія міститься на 133 Broadway, і називається Local 18.

Найбільше до цього діла прислужилась пані Назаревич, котра також працювала при чищенню таких будинків і бачила можливість успіху такої організації.

Кошти одержання чартеру покрив Н. Назаревич. Коли N.R.A. почала заводити ліпші умовини для працюючих, ця організація звернулась до N.R.A., щоби встановлено „кодекс" і для цих жінок, котрі працюють при чищенню будинків і готелів. Організація домагається 18 долярів мінімальної платні на тиждень, не більше 4 години праці на ніч, 5 ночей у тижні (від 6—10 вечером, в готелях від 12—4). Тисячі людей підписали петицію в цій справі. Між підписаними є епископи, лікарі, адвокати й інші визначні люди на ріжних становищах. Петиція буде передана президентови Рузвелтови. В ній проситься президента, щоб видано „кодекс" для цих робіт.

Вибрано комітет, до котрого увійшли: предс. Н. Назаревич; члени: Кизима від Українців; Капаровський від Поляків; Н. Радиньова від Росіян. Делеґатки від Чехів і Словінців будуть теж вибрані. К. Шевченко зістав зарядником відділу.

До зорганізування українського відділу найбільше причинилася пані Лектій. У польськім відділі працює пані Бражевська. Інші національности настановлять своїх організаторів у короткому часі.

Юнія є членом Американської Федерації Праці.

Комітет Льокалю 18 мав уже 3 мітинги. На них вписалися багато членів. Коли ви ще не вписані, то зайдіть до нас до канцелярії юнії, а тут видасться вам юнійну книжку по правилам Американської Федерації Праці.

Тільки тоді, як будете зорганізовані, можете добитися кращих умовин життя.

М. К.

С. М.

СТЕПОВА МОВА.

Трава в степу хитається
Та у вітру питається:
„Ой, ти, вітре буйнесенький,
Де ділись козак молоденький?

„Чом степом він не гуляє,
Тут коня не попасає?
Чом на шовку моїм ряснім
Не бачу я його щасним?

„Де ділися стрільці тії
Молоденькі, січові,
Що недавно тут співали,
Слави й волі добували?"

„Не сумуй, травичко мила:
Утомилась стрільців сила,
У степах відпочиває,
Поки знов не загуляє.

„Як стрільці побють Варшаву
Й піднімуть Вкраїни славу,
Будем разом ми співати,
Про ту славу всім казати".

З КРОВАВИХ ДНІВ.

(Спомин).

Стоїш мені завсіди перед очима, дорогий друже! Тихий, мовчазливий, байдужий до справ щоденних, але невздержний, як ішло про справу народню. Як я довідався про плян повстання і сказав тобі, ти не спав і не їв, чотири милі пішки йшов, доки не отримав ліпших інформацій... Пригадую собі, як зібрались ми на горі в лісі: ти між нами найвеселіший був. Як вибирали тайні назвища, ти вибрав собі „гончаря"... Пішов ти між нарід. Недовіряли твому „панському лахови", тому ти скинув його з себе і надів звичайну сірачину. Ти мав найбільше людей на своїй лісті. А як я остерігав тебе і просив, щоби ти обережніший був, ти висміяв мене...

Як вони викрили наші пляни, ти перший попався їм в руки...

Вивели за село... Ішов тихою ходою між ними чотирма... Кидали, штуркали, сміялись...

— Юж здехла Україна, здехла! — дрались до очей.

— Нарід згинути не може... — була відповідь.

— Стуль писк, сукин сину...

— Рий яме, хцялесь Україні, то маш...

— — — — — — —

Не стало його між нами... Ви, яким доля не судила бути свідками тих звірств, тих знущань, не забудьте хоч деколи помянути тих героїв незлим, тихим словом. Їх не один не два; їх тисячі, що віддали все, що мали наймилішого, своє молоде життя за свій нещасний нарід.

— — — — — — —

Бачиш онтам між кучерявими зеленими вербами, над тихим ставом, ту могилу?! Склони голову перед нею... В ній лежить герой... Він покинув тата, маму, молоде життя, дівчину... Лише верби шумлять над його могилою... Тут лежить герой... Тихше, верби, шуміть, хай спить герой...

— — — — — — —

— Чи чули ви, куме? Петріевого Івана розстріляли...

— Та чув, от шкода хлопця, добрий був.

— А я все своє кажу: най би був не юдив нарід...

— Ей, шкода вас, куме! Та він за себе не згинув. але за нас.

— За мене згинув? Я його просив? Пташок він добрий, гаю я на нього око ще через ту Україну. Я врубав в лісі гілька дубів. А він тоді був якимось старшим. Прибіг, скричав: Люди, не нищіть ліса! З тим мусить бути якийсь порядок... Потому мусів я солоно платити...

— Е куме, та ви втяли тоді 40 дубів. Ну, а якби я так, і ніхто, щоби зробили, то несталоб ліса...

— — — — — — —

Ось вам темнота народня... Ви, яких школа, чи там власна охота поклала трохи вище, а в яких ще тліє іскра любови до рідного нещасного краю, старайтесь на кожному кроці освідомлювати темних. Старайтеся засвітити смолоскип світла в кутах темноти. Ми мусимо бути народом...

— Ага, добре йому так, він мені гнув про якесь повстання. На тобі, дурню, як хочеш. Я перед ним нічого. Довідався від нього про все тай далі до міста. Там дали мені пару тисяч. Ще треба в селі нюхати, може що підслухаю. Але тихо! Хтось іде, може вдасться що виссати...

Кілька людей надійшли скоро і задержались перед ним.

— То ви, Степане? — поспитав один з них.

— Я, або що тобі треба?

— Ви були в середу в місті...

— Чи я був у місті?... А тобі нащо?

— Ми питаємо, чи були ви в місті...

— Що ти, один з другим, смаркачу, нападаєш на мене? Хочеш мене контролювати? Що ти думаєш, що я тебе боюсь?!...

— Не кричіть, ми знаємо все. Ви були в місті в команді польскої поліції. Ви замельдували Івана Петрія; ви зрадник, ви, ти падлюка!

— Хто? що? я?! Мене падлюкою називаєш, мене?... Чекай, поїду я на тебе один з другим... Вихопився зпоміж них і побіг у село...

— Він, хлопці, він, — обізвався один. — Я лише так пробував з ним, а він очевидячки признався.

— Щож тепер буде з нами?...

— А як ти думав би: ліпше один труп, чи чотири?

— Я думав би, можеб як хлопа спаматати, відвернути від того...

— Е, ти знов свої виклади починаєш. Я тобі скажу: ми є народом, а нарід — як та нива: родить пшеницю і кукіль. Пшеницю хай достигає, а кукіль мусимо нищити, щоби не занечистив цілої ниви.

—Тихо, хлопці, побачимо вечором. Як буде мати хоч трохи якого чуття, не кажу до нас, але до кого іншого, то буде сидіти вдома. Але як польська марка заслінила йому очі, то вечорами буде бігати до „чорних". Однак мусимо довпевнитися. До міста є три дороги. Ти, „чумаку", поїдеш під гору. Ти, „заяць", скачеш на поперечку. Я лишуся тут. Як надійде, то уникайте великого гамору: стріляти, не більше два рази, перешукати кишені, все підозріле забрати, картку причіпити шпилькою, щоби вітер не зірвав. По всьому збиремось під мостом у Солотвині. Нинішне гасло — „байрак", відгук — „козак". Ти, Миколо, не сумуй, ми оправдані. Не забудь, що там ген за млином між вербами лежить наш добрий товариш Петрій... Ще вчора жив... Його життя знищив Степан нині, а завтра при його помочі можемо ми всі три [illegible]... Говорю тобі, ми оправдані...

— — — — — — —

Темна ніч... Тихесенько десь там дзюрчить, скаче по камінях малий потічок... Десь там у селі гавкнула собака і знов тихо... — Між корчами щось зашелестіло...

Якась загадочна постать вихилила голову зпоміж корчів, настрощила уха, впялила очі в чорну пітьму і стояла непорушно довгий час. Потім одною рукою підвернула полу плаща, витягнула револьвер, затиснула в руці і знов наслухувала... Вгорі на стежці між корчами щось поруш... [illegible]. Зашелестіло між листям і замаячіла якась постать... Ішов хтось несміло, непевним кроком, оглядався... Лиш один корч ділить їх... Чути тяжке сопіння... Задрожала рука...

— Гасло! — рознісся рі... ий голос з корча...

— Що? Хто? Як? — дався чути хрипкий, наляканий голос... Грим! Ох... ой... б-ой. Про-пало... ох... я... ви-не-н... я...

Другого дня йшли люди до міста і на стежці під лісом знайшли труп Степана. На грудях з лівої сторони запіпила кровава рана, а на правому боку грудей картка з написом: „Смерть зрадникам!" — (Новий Шлях).

Ем.

ПРОЦЕС ЗА ВБИВСТВО ГОЛУВКА

(За краєвою українською пресою).

(5)

На питання предсідника виясняє підс. Буній, що по двох місяцях по вбивстві зайшов до хати В. Біласа і цей витягнув тоді з кишені револьвер марки „Ф. Н." — калібру 6.75, кажучи, що з того револьвера вбито пок. Голувка. (Тут предсідник витягає з пачки два револьвери і питає підсудного: „Тим убито посла Голувка?" Підс. Буній: Мабуть тим (оглядаючи револьвери і вказуючи на револьвер марки „Ф. Н." — 109,603), бо його бачив у пок. В. Біласа і на ручці револьверу була невеличка „риса". Далі підс. Буній каже, що з розмови з В. Біласом довідався, що пок. Т. Голувко був ініціятором „пацифікації" і тому його вбито. Приказ вбити пос. Т. Голувка дістав пок. В. Білас „згори"— саме з Трускавця, себто від М. Гнатова (який по вбивстві втік за кордон і там перебуває до нині).

Предс.: Чи ви говорили з пок. Голувком, коли відїжджає з пансіону?

Підс. Буній: Так! Один день скоріше. Посол Голувко мав виїхати 31. серпня 1931 р., але вже два дні перед виїздом просив переказати наставниці, щоби виставила рахунок, бо відїжджає день скоріше, себто 30. серпня 1933 р.

Суддя Купровський: Чи підс. Я. Барановський належав до вашої пятки?

Підс. Буній: Ні!

Предс.: Чи Мотика питав давніше про особи, які мешкають у пансіоні?

Підсудний: При зустрічі зі мною завсіди питався, хто мешкає в пансіоні.

Предс.: Чи Василь Білас питався про розклад меблів у помешканні посла Голувка?

Підс. Буній: Ні!

Мих. Гнатова не знав, лише 4-ох членів своєї „пятки", а саме В. Біласа, Володимира Біласа, Дмитра Данилишина, підс. Миколу Мотику. Справді в 1930 р. В. Білас вказав підсудному на М. Гнатова кажучи, що це їхній командант. Чи пок. В. Білас з товаришем мали ще спільників — не знає. На питання предсідника заявляє, що по вбивстві жаль було йому Голувка як людини, але як здисциплінований член УВО чи пак ОУН виконував сліпо прикази. Вкінці каже, що в їхній „пятці" було суперництво між пок. В. Біласом і підс. М. Мотикою, бо цей, як організатор їхньої „пятки" та гімназійний ученик, хотів бути командантом.

Предс.: Чи можете описати особу товариша В. Біласа, цього другого вбивника?

Підс. Буній: Ні! Тоді падав дощ і на дворі було дуже темно. Дотого цей товариш стояв оподалік В. Біласа під смереками біля паркану, загорнений у плащ, але вищий від В. Біласа.

Предс.: Чи ви переконані, що другим убивником був Дмитро Данилишин?

Підс. Буній: Так!

Опісля прокуратор ставить низку питань до підс. Бунія і цей відповідає, що про посла Т. Голувка розмовляв перед убивством з В. Біласом лише двічі. Вечором розносив лікуванцям вечері.

Прокуратор: Чому не почуваєтеся до вини, хоч признаєтеся до вчинку?

Підс. Буній: Я спершу навіть не думав, що вони дійсно задумують убити посла Голувка.

На питання обор. д-ра Шурлея каже, що присягу складав на вірність Україні і тоді про війну з Поляками не було ніякої згадки. На питання обор. д-ра С. Шухевича відповідає, що метою ОУН є визволити Україну, вживаючи таких засобів, які в дану хвилину є найдогідніші, а до ОУН вступив тому, бо там гуртується молодь.

Обор. д-р Шухевич: Як далеко був віддалений товариш В. Біласа від нього?

Підс.: Яких 10 метрів.

Тоді обор. д-р Шухевич стверджує, що пок. Д. Данилишин, вже по своїм арештуванні ніколи не складав зізнань на поліції і тому, на думку оборонця, він не був убийником.

Обор. д-р І. Роґуцький: Чи подаючи двічі інформації про посла Голувка, ви знали, що вони потрібні В. Біласови до вбивства?

Підс. Буній: Ні!

Обор. д-р Роґуцький: Чомуж ви послухали В. Біласа, як він утретє сказав, що посла Голувка вбють?

Пдс. Буній: Мусів, бо як здисциплінований член слухав приказу.

Обор. д-р Роґуцький: Чи поліція пильнувала посла Голувка в Тускавці?

Підс. Буній: Ні!

Після того поставлено ще декілька питань підс. Бунієви, який заявив, що рішуче не складав присяги на той револьвер, яким убито пок. посла Голувка і на тому закінчили допит першого підсудного в год. 2. попол.

Підс. Буній своїми ясними відповідями зробив на трибунал та суддів присяглих гарне враження.

Ніяк не можна цього сказати про підс. Миколу Мотику, який у своїх зізнаннях раз-у-раз плутався та попадав у конфлікт з предсідником та прокуратором.

(Далі буде).

Який батько, такий син.

— То ти, хлопче, виліз на мою черешню? Злізай, лайдаку, і покажи, де сидить твій батько. Він тебе навчить, як лазит.. на чужі черешні!

— Та коли тато сидять тут на черешні вище мене.

С. М.

БОРЦЯМ.

Ідуть рядком, біжать бігом,
За ними гай шумить;
Ідуть у бій за нарід свій,
Що гнет тяжкий терпить.

А там стоять батьки старі
Й сестри голубоньки;
Стоять мами, жінки, брати,
Дівчатка-квітоньки.

А там стоять, в сльозах тремтять
І никнуть в тумані;
Вже чути стук, гарматний гук:
Гуде, наче в млині.

І зник туман... Пішли на лан
Батьки, сестри, брати,
Пішли мами і дівочки,
Поміж хрести пішли.

Знайшли вони могили їх,
Віночки принесли,
Борцям своїм поклін і честь
На гробах віддали.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

RADIO.

УКРАЇНСЬКА РАДІО-ГОДИНА!

Заходами **Укр.Амер. Радіо Оголошень Аґенції,** котрої канцелярія знаходиться під ч. **47 Іст 7 вулиця, Ню Йорк, Н. Й.,** а котрої п. В. Лавришко є головою, відбудеться **РАДІО-КОНЦЕРТ в суботу, 28 жовтня 1933 р., в год. 5.30 пополудни до 6.15** попол., **через Стацію W.H.O.M. 1450** кс. Концертову програму виконає Хор ім. **Лисенка з Джерзи Сіти, Н. Дж.,** під **батутою проф. Андрія Ґели.**

Український національно свідомий загал повинен українську радіо-годину піддержати як матеріяльно так і морально, бо наша пісня є одним з середників пропаганди українського імени в Злучених Державах.

UKR-AMER. RADIO Advertising Agency, 41 East 7th St., New York, N. Y., принимає оголошення від Українців по умірковаиій ціні. Телефон: **Орчард 4-2989.** 251

—o—

В Неділю, 29-го жовтня, 8.30 рано зі стації WOV 1130 кс. на програмі **Сурми** буде дальше продовження „Василь і Маруся" п. з. **„Василь іде на війну".** 251

За Марусю перший раз буде грати **панна Максимців** з Бронкс. Сокільська орхестра, в котрій грає на стації 18 осіб, між іншими відограє дві нові твори, спеціяльно пристосовані до „скеча" „Василь іде на війну".

Жінка до мужа: — Вставай, лінюху. Зроби мені моє снідання.

— Що ти кажеш?

— Те, що чуєш. Вчора на гостині ти інакше не говорив, лище „мій дім", „мої діти", „мої меблі". Що то значить? Відтепер маєш говорити на все „наш", а не „мій". Цеж усе, що в нас, є моє і твоє, тобто наше. Йди лагодити снідання. Чого крутишся?

— Алеж, жінко, я не можу знайти... наших штанів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

79.

Побілілий зі страху, Булот станув лице в лице проти вояків, що кинулися відтяти йому втечу й пімститися за свого короля. Мосар станув при своїм сині, кричучи: „Котан умер. Мосар є тепер королем!" Голосно він візвав своїх вояків піддержати його право, і ці скоро зібралися довкола нього й Булота. Нагло Джадон висунувся наперед. „Заберіть їх обох!"—він сказав. „Вояки Палюдона самі виберуть собі короля, як покарають скритовбийників Котана та зраду".

Королівські вояки кинулися на ґрупу, що оточувала Мосара. Як завелася жорстока січа, два зрадники висунулися з неї непомітно. Скоро вони побігли до своїх кімнат у палаті та, зібравши своїх слуг і свої річи, приготовилися до втечі. Як уже все було готове, Мосар шепнув свому синови: „Княжна! Ми не можемо її тут лишити; вона варта половину війни за престол". Дбаючи більше за втечу, Булот неохотно пішов за батьком до Забороненого Городу.

Діставшися до городу, Мосар хитрістю позбувся сторожів та дістався до апартаменту Ольої. Без ніякого попередження батько й син увірвалися в кімнату, де жили три жінки. Княжна зіскочила з ліжка. „Що це значить?!" — вона крикнула люто. Мосар задумав узяти її хитрістю, бо вважав, що це буде лекше, ніж брати її силою. Тут його погляд упав на білу жінку і він аж роззявив рот з дива й очарування.

Відзискуючи притомність ума, він крикнув: „Княжно, ваш батько погиб, а бунтарі захопили палату. Нема часу ждати; ми мусимо покинути місто безпроволочно. Ходи". „Мій батько?" — закричала Ольоа. „Тоді моє місце тут, з моїм народом. По законі, я є королевою, поки вояки не виберуть собі нового короля. Як королеву, ніхто не може мене заставити віддаватися за когонебудь проти моєї волі, а Джадбеното знає, що я ніколи не хотіла виходити за його труслpropивого сина. Забирайтесь!"